

Radkin Honzák

**Dědeček
potrkal jelena**

Radkin Honzák

**Dědeček
potrkal jelena**

Galén

Poznámka redakce:

Pokud není uvedeno jinak, byly texty uveřejněny na blogu Radkina Honzáka (blog.aktualne.cz/blogy/radkin-honzak.php).

Všechna práva vyhrazena.

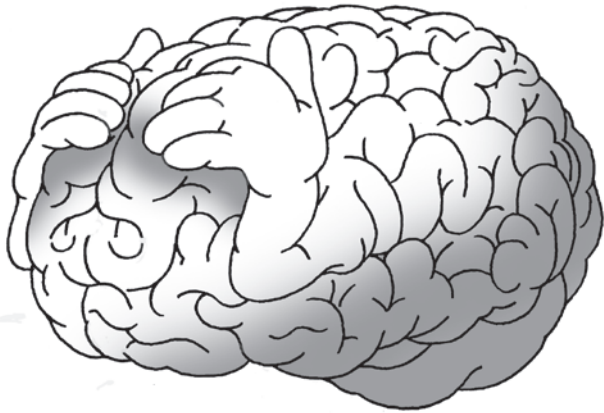
Tato publikace ani žádná její část nesmí být reprodukovány, uchovávány v rešeršním systému nebo přenášeny jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, elektronického, fotografického či jiného záznamu) bez písemného souhlasu nakladatelství.

Illustrations © Miroslav Barták, 2017

© Galén, 2017

ISBN 978-80-7492-361-6 (PDF)

ISBN 978-80-7492-362-3 (PDF pro čtečky)

I.

Pojďte do houfu, budem si vyprávět

Pátrání po datu narození Ježíše Nazaretského nekončí. Současní badatelé je stanovili na 15. den měsíce tišři, první den svátku stanů, což by odpovídalo září až říjnu současného kalendáře.

Podle proroků Starého zákona to naopak má být doba mezi koncem prosince a začátkem ledna. Výpočet vycházející z narození Jana Křtitele mluví ve prospěch března.

Pragmatický závěr jednoho z vykladačů říká, že podle evangelií se přeci tehdy sešli pastýři - a ovce se mohou pást jen na jaře, v létě a na podzim. Ale byla-li zvlášť teplá zima, třeba mohly být venku i v tuto roční dobu.

Možná, že nejbliž pravdě je nejlepší Joshuův kamarád Biff, [1] který říká, že andělé celou slávu zaspali a přišli troubit až za pět let.

Myslím, že obtíže s nalezením data narození jsou úměrné obtížím s naším přijetím Ježíše a jeho učení. Zato Ježíška bereme všichni. Jeho narozeniny stanovili římstí křesťané v roce 354 na 25. prosince.

Proč jsme se všichni shodli na Vánocích? Může za to naše dětská úzkost vyvolaná skutečností, že příroda je mocnější než člověk. Vánoce jsou totiž doba krutá, je třeba alespoň nějaká naděje. A tou je příchod vykupitele, třebaže si ho lidé tehdy i dnes představují po svém.

Naděje v děsivém čase

Zimní slunovrat, začátek zimy, nastal letos v Praze a přilehlém okolí naší otčiny ve středu 22. prosince v 0:38 hodin, kdy Slunce vstoupilo do znamení Kozoroha.

[1] Z knihy Christopa Moora Lamb: The Gospel According to Biff, Christ's Childhood Pal, neboli Beránek - Evangelium podle Biffa, Kristova kamaráda z dětství (pozn. red.).

I stalo se v těch dnech, vyšlo poručení od císaře Augusta, aby byl popsán všechen svět... I šli všichni, aby zapsáni byli, jeden každý do svého města. Vstoupil pak i Josef od Galilee z města Nazarétu do Judstva, do města Davida, kteréž slove Betlém (proto, že byl z domu a z čeledi Davidovy), aby zapsán byl s Marií, zasnoubenou sobě manželkou těhotnou. I stalo se, když tam byli, naplnili se dnové, aby porodila. (Luk 2,1.3-6)

To je historicky nejmladší z mnoha legend, jež nesou jedno poselství: naději. Věda dnes složitě odhaluje, co člověk cítil, prožíval a čemu ve své „primitivnosti“ velmi účinně čelil. Nebo alespoň nejúčinněji, jak bylo a dosud je možné, když Slunce vychází každé ráno později, v poledne stojí nad obzorem stále níž a níž a večer dříve zapadá. Představa konce není příjemná, je spíše děsivá.

Caenorhabditis elegans je snad nejprozkoumanější živočich na Zemi. V latině zní jeho jméno vznešeně, česky je to už jenom hlístice oblá. Je to ukázkový mozkový gigant, neboť vládne přesně 302 neurony, mezi nimiž existuje několik tisíc spojů. Přitom v jejím chování najdeme mnoho analogií s jednáním lidským (nebo je to naopak?): když si hlístice žije jak Pánbůh ve Franckrajchu, stará se každá o sebe a navíc vede podivuhodný sexuální život.

Přijdou-li zlé časy, hlístice se shluknou do houfu, v němž i „za cenu utahování opasků“ (autorem tohoto výroku je neurolog a neurobiolog Antonio Damasio) přežívají úspěšněji nepřízeň osudu.

Vánoce, zejména pak advent, jsou nepochybně časy zlé. Až do těch hrdel a statků, že epidemiologické práce prokazují, že jsou dobou signifikantně zvýšeného výskytu infarktu myokardu, stejně jako blizard, zemětřesení nebo těžká sociální nejistota.

Lidé se v tento čas vždy stahovali do houfu a běda tomu, kdo se tam nevešel. V tom houfu si vyprávěli příběhy vysvětlující, proč je doba tak krutá, a současně naplněné nadějí, že bude líp. Pojďme je následovat.

Smrt a znovuzrození

Na severu to byl příběh o slunečním bohu Baldrovi, na něhož lstivý Loki nachystal léčku. Baldr byl téměř nezranitelný; jedinou rostlinou, která mu mohla ublížit, bylo jmelí.

Jeho nezkušená matka nepokládala tuto skutečnost za žádné nebezpečí. Ale Loki vyrobil ze jmelí kopí, a když bohové, nemající televizní show, se jako obvykle bavili házením kopí na Baldra a žasli nad jeho neprůstřelností, podstrčil Loki jeho slepému bratrovi vražedný nástroj, přesně ho navigoval a kopí Baldra zabilo.

Na zemi nastala tma, krutá zima trápila lidi i zvířata. Zdálo se, že život na Zemi navždy skončil. Bohyně podsvětí na prosbu jeho matky vrátila Baldra mezi živé, měla však jednu podmínku: Baldr se již nikdy nesměl dotknout země. Bůh se tedy zrodil znovu, ale od těch dob pluje po nebi.

Také v keltské tradici je 23. prosinec velmi tajemný den. Na rozdíl od jiných k němu není přiřazen žádný strom ani znak ogamové abecedy. Nese název „Den neopracovaného kamene“, což podle některých pramenů symbolizuje nový mocný počátek věcí, zahájených právě v tomto čase.

Ve Skotsku Keltům vládla od 1. listopadu až do prvního máje Cailleach Bheur neboli Beira – královna zimy, představující archetyp zlé čarodějnice v osobnosti trojjediné bohyně.

Praslovanský bůh slunce Džabog o zimním slunovratu umírá, a pak se znovu rodí. Ale co se děje mezi jeho smrtí a zrozením, kdy je svět bez ochrany? Moci nabývají zlé síly, mrtví vystupují ze záhrobí. Mohou pomáhat, ale mohou také škodit.

Nad bezpečností ohrožených bdí koledníci (od slova kalenda), což nejsou žádní žebraví mniši, ale mladí muži, někdy pro zmatení nepřátel převlečení za ženy, kteří střeží sídliště a po uplynulých nocích vybírají za slouženou odměnu.

Japonská sluneční bohyně Ameratasu byla o slunovratu probuzena ostatními bohy ze spánku, který prožívala ve vzdálené chladné jeskyni. Napřed se jako správná žena marnivě prohlédla v zrcadle a pak se nechala přemluvit, aby se vrátila a poskytla své světlo celému vesmíru.

Smutek a oslavy

V antickém Řecku zimu regulovala trojice Demeter, Persefone a Dionýsos. Kdykoli byla Persefone nucena jako manželka Háda přebývat v podsvětí, truchlila její matka Demeter, bohyně úrody a plodnosti, a lidi ohrožovala neúroda a hlad.

Také tam řádily krvelačné menády. Vlady se ale ujal na krátký čas Dionýsos a na oslavách zvaných Brumalia podával první víno ze sklizně. Byl to velmi populární bůh, měl hojně ctitelů a Římané ho adoptovali jako Bakcha.

Půjdeme-li proti proudu času, dojdeme až do Babylonu, kde královna Semiramis porodila syna, jehož prohlásila za vtělení Baala, boha Slunce. Po radě astrologů určila jeho narození na 25. prosince. Čtyři dny před tímto datem Baal umírá, aby se za tři dny probudil k životu a další den znovu narodil.

Bohové umírají a znovu se rodí, příroda se však omezuje na nejnужnější životní projevy, aby přežila. V přírodním cyklu se jedná o „zrno ukryté ve zmrzlé a obnažené zemi, životní energii odpočívající v srdci temnot před pomalým gigantickým vzestupem“. Ne každému to prospívá. Sezonní zimní deprese jsou důkazem.

Co se má dělat v tomto období k odvrácení nebezpečných temných sil a mocností? Jíst všechno, co je žluté: žloutky, piškoty, sýry, med.

Zapálit dřevěný oheň, k němu přinést medem a moukou pomazané posvátné poleno, které se bude pomalu do ohně přistrkovat a které bude hořet celou noc. Část polena zůstane do příštího roku.

V ohni spálit jarní obětiny (pomlázky, písťalky). Domov vyzdobit rostlinami, jež mají trny, tújemi, cypřišky,

jalovci, zeravy, borovicí, břečťanem, cedrem, zimostrá- zem a cesmínou.

Zapálit svíčky, rozvěsit zvonky. Přichystat místo a prostřít také pro ty, kdo by zvečera přišli, byť by to byli cizinci nebo duchové zemřelých; třeba mohou dobře poradit. Stromy v okolí nasytit a ozdobit. Popíjet od- var z jmelí.

Roládu místo polena

Sekularizace (zesvětštění) Vánoc nezačala včera, táh- ne se již od dob osvícenství a romantismu. Zpohodlnělí Němci přestali vybíhat do mrazu a zdobit stromy, místo toho je uřezali, nanosili si je domů, tam je ozdobili – a po svátcích vyhodili. Udělali tak další krok k vyděle- ní člověka z přírody, možná stejně tragický, jako bylo vyhnání z Ráje.

Zpovykaní a mlsní Francouzi zase pod záminkou, že nemají krb a že do kamen jsou jen malá dřívka, přesta- li shánět čerstvá dubová polena a místo nich na stůl začali dávat roládu plněnou krémem a zdobenou jako dřevěné zasněžené poleno.

Tak se místo mystiky do Evropy vplížilo obžerství. Lidé se obdařili hrdým titulem sapiens sapiens, jako tuplovaně rozumní si přestali dávat navzájem dárky a celou agendu svěřili Ježíškovi.

A proto chci o Vánocích připojit svůj hlas k hlasu volajícího na poušti: vzpomeňme při svých biologicky podmíněných a marně popíraných úzkostech také na to, co přináší naději: na Ježíše a jeho zákon lásky!

24. 12. 2010; psychologie.cz

Odyseův syndrom

Štvaný muž, Múzo, bloudí sinými moři, ztroskotal svoje lodi, přišel o všechny druhy...

Kdybych hodnotil Odyseovu pouť pouze podle tohoto úvodu (doufám, že alespoň zčásti věrně ocitovaného), musel bych hrdinu jen a jen litovat. Po přečtení celého díla – jež podle posledních vědeckých výzkumů nenapsal Homér, ale jeho bratranec, který se shodou okolností také jmenoval Homér a byl slepý – se lstivý Ulysses zas tak tragickým hrdinou nejeví. Poslechl si koncert výborné dívčí pěvecké skupiny Sirény, aniž si musel pořídit předraženou vstupenku, a vyvázl z toho jen s odřeným hřbetem. Ani adrenalinový zážitek v Hádu se mu nijak neprodražil. To, že přišel o všechny druhy, bych jako velkou ztrátu nehodnotil, protože to byli pitomci, kteří ho přivedli do trablů, v nichž by se sám asi neocitl. Napřed vypustili větry, což byl značný rachot, a potom si nedokázali odřící biftek z posvátných krav. Odyseův sedmiletý román s Kalypso byl delší než trvání většiny současných manželství, nymfa se s ním rozešla v pokoji, nosila mu v kastrůlku obědy, když si stavěl vor, a co je známo, nikdy dodatečně nevyřádala žádné alimenty. Když se vrátil domů, díky Athéně omládl a se svým dospělým synem pobili ženičky, načež jim „vyřvali mužství a syrové hodili psicím“, to jsem si zapamatoval. Akorát ten koberec nebyl dodělaný.

Oběti Odyseova syndromu v medicíně to nemají zpříjemněno, jak už to v replikách bývá, oddychovými mezičasy, protože na rozdíl od originálu pronásledovaného na cestách nezodpovědnými druhy a Poseidonem, jsou pacienti štváni jak Eryniemi vlastní hypochondrií a špatně pochopenou odpovědností doktorů. Co je podstatou Odyseova syndromu? Tak jak je možné v hedonistické touze ubavit se k smrti, je možné

ve shora zadané kombinaci se uvyšetřovat až na její dohled. To paradoxně platí především pro pacienty, kteří nemají žádný závažnější biomedicínský problém, česky řečeno: mají sice nějaké subjektivní obtíže, ale žádnou vážnou nemoc.

Profesor Votava před několika roky napsal: „Čím většímu počtu vyšetření, zejména laboratorních, pacienta podrobíme, tím větší je šance, že některý výsledek čistě ze statistických důvodů vybočí z normálních mezí. Stejně jako Odysseus prožil mnohá dobrodružství, než se vrátil domů, tak i pacienti prodělávají celou odysseu nákladných, mnohdy nepříjemných, potenciálně nebezpečných a nakonec zbytečných dalších vyšetření, než se vrátí tam, odkud vyšli. Příčina neobvyklého nálezu nebývá odhalena a závěr zní, že pacient je v podstatě zdrav.“

Jak je možné, že se s pomocí moderní a na důkazech založené medicíny vyrobí ze zdravého jedince nemocný člověk? Pro odpověď je třeba zajít do historie. Když medicína v dobách postgalileovských zatoužila být také plnohodnotnou vědou, vymezovala se jako věda o člověku, nikoli jako věda o nemocech, o nichž toho tehdy ještě mnoho nevěděla. A člověk byl v té době obdařen nesmrtelnou duší, kterou církev nehodlala pustit ze své kompetence. Připomeňme si navíc, že v oněch časech ještě plály po Evropě hranice s kacíři. Tehdy nabídl francouzský filosof a matematik René Descartes mladé vědě elegantní řešení: člověka – předmět svého zájmu – nechť pojednává jako „rozumný stroj“ (to byl tenkrát běžný terminus technicus) a duši ponechá v kompetenci církve a filosofie. Tak se také stalo.

Člověk je však tvor nespolehlivý: může zapomínat, přehánět, lhát, vymýšlet si, nadsazovat nebo zapírat, podstrkovat okolnosti a příznaky nevýznamné a skrývat významné, a vůbec švindlovat... Nelze se na něj spolehnout, a je proto třeba stanovit objektivní příznaky a projevy, které kdykoli a kdekoli může kdokoli zopakovat. Zrodil se poklep (odkoukaný od tatínka

vinaře, který tak zjišťoval hladinu nápoje v sudech), poslech, vyšetření moči, stanovení nejrůznějších molekul a ukazatelů z krve, rentgenové paprsky a další a další metody, které dokážou zobrazit kde který orgán a změřit jeho funkci.

Nemoc, jako čistě medicínský konstrukt, má však při své faktické neexistenci (viděl už někdo nemoc? já ne, vždycky jen nemocného!) janusovskou dvojí tvář. To věděl před více než stoletím profesor Thomayer, když upozorňoval, že lékař se dívá na nemoc zcela jinak, než jeho pacient. Nicméně od šedesátých let zde máme tuto skutečnost kodifikovanou dělením na *illness* (do češtiny neobratně převedeno jako stonání) a *disease* (choroba z medicínského pohledu). *Illness* je subjektivní zkušenost člověka s jeho zdravotním stavem, *disease* naproti tomu již zmíněný medicínský konstrukt. Jeden z klasiků psychosomatiky to vystihl jednoduše: *illness* je to, s čím jde člověk k doktorovi, a *disease* naopak to, s čím jde domů.

Uvedené dva pohledy ale vůbec nemusí korespondovat. Člověku může být zle jak malému psovi, o nemoc se však nejedná ani omylem. Mohou za to rozbourené, či chronicky nepříznivé emoce, na které ale vědecká medicína velkoryse kašle. Emoce totiž nejsou nějaké efemérní motýlci, ale neurobiologické regulační procesy. Dlouhodobě frustrovaný, nespokojený a našťvaný jedinec bude mít celou řadu nemilých tělesných pocitů. Asi by mu je skutečně lépe pomohl zvládnout a regulovat farář, ale za tím on nepůjde. On má v takové situaci o sobě představu porouchaného stroje, který má opravit doktor. Ten ale na něm „nic nenajde“.

Tak se začne hledat. Lékařská diagnostika ale není zdaleka tak jednoznačná jako diagnostika v autoservisu. Medicína podložená důkazy (EBM = Evidence Based Medicine) totiž taktně zamlčela, že je podložena důkazy *statistickými*, kam se každý pacient nevměstná. To zase znejistuje doktora. A tak se hledá dále, čím dále tím složitěji, až se něco najde. Toto „něco“ podníti

další vyšetření a putování labyrintem zdravotnictví může být teoreticky nekonečné.

Vezmeme-li v úvahu, že v prvním sítu u praktického lékaře uvízne pacientů s funkčními symptomy (tedy s obtížemi, ale bez objektivních nálezů) přibližně čtvrtina ze všech jeho klientů, je jasné, že když se na odysseovskou pouť vydá i jen pár procent z nich, úhrnem vznikne docela slušné procesí. Psychosomatický přístup by to řešil levněji, ale medicínský establishment o něj nejeví zájem.

Mytologie reflektuje lidskou zkušenost na obecném horizontu. Není třeba být králem Ithaky, aby člověk zažil mnohé příhody, mnohá nebezpečí a mnohá setkání. Pro mne patří k těm nejmilejším setkání s profesorem MUDr. Miroslavem Votavou, který mě s problematikou Odysseova syndromu seznámil a který vždy hlásal a hlásá, že je nutné léčit pacienta, nikoli jeho laboratorní výsledky. Je to člověk pracovitý, moudrý a slušný. To, že se letos 15. ledna dožívá sedmdesátky, mu mnozí nebudou věřit; i když práce je za ním zase na mnohem více let.

Vážený pane profesore, dovoluji Vám gratulovat k hezkému výročí, přál vše nejlepší a ze své pozice mága nikoli první kategorie Vám popřál, aby Vám štěstí přálo. A děkuji Vám.

14. 1. 2012

Jak jsem odpustil rodičům

Bylo jaro, blížil se konec války (té druhé), a jako by nebylo dost krveprolití, měl jsem podstoupit „vyštípnutí nosní mandle“. Řekli mi, že mandle se uštípne a pak dostanu dvojitou porci zmrzliny. Do Prahy jsme dokodrcali autobusem na dřevoplyn, mandli mi skutečně uštípili

(o nějaké anestezii se nemluvalo) a pak jsme zase spěchali na autobus. Zmrzlina žádná!

Cesta zpátky – to byl horor. Blil jsem krev, autobus zastavoval a prchali jsme do stráně, protože na druhé straně Vltavy kotláři ostřelovali lokomotivy. Zmrzlina žádná.

Dědeček mě uvítal jako hrdinu, nabídl mi skleničku doma vařeného piva a pak mě umyli smradlavým, doma vařeným mejdlem.

Válka za pár měsíců skončila a zmrzlina stále nikde! Marně jsem se jí dožadoval při své plnoletosti, kdy mi pro změnu ufikli apendix, ani za promoci jsem ji nedostal.

Dozvěděl jsem se jen, že mi ji tenkrát nemohli koupit, protože jsme museli do krytu (na to jsem se nějak nepamatoval). A teď že už je to promlčené. To nebyla pravda, protože neuplynulo dvacet let.

Při první výplatě jsem si uvědomil, že už jsem velkej a že si zmrzlinu umím koupit sám. Taky jsem to udělal a dvě porce odnesl rodičům, kteří se shodli a (tehdy v dobrém) řekli, že jsem blbec.

Stejně lze naložit s ostatním příkořím, které jsme v dětství utrpěli. Dát si tu potřebnou porci pohlazení sám, protože jsem už velkej, a být tak velkorysý, že se o ně rozdělím i s rodiči, kteří třeba tenkrát museli do krytu (a na to jsem si nevzpomněl).

25. 10. 2014; psychologie.cz

Co to čtete, princí?

Mám v knihovně zvláštní oddíl nazvaný „Až budu v penzi“ s dodatkem „a bude pršet“. Jsou tam samá klasická díla, která bych si skutečně rád přečetl, a zatím jsem nenašel čas, nebo spíš trpělivost. První jsem tam

před lety umístil Proustovo Hledání ztraceného času, když jsem na sedmatřicáté stránce prvního dílu zjistil, že hrdina žužlá stále tutéž sušenku, kterou si vložil do úst na straně jedna. Představa, že ji snad konečně spolkně až na straně sto dvacet čtyři, mě odradila.

Pamětliv toho, že stáří má být aktivní, sprádám ještě další plány: naučím se anglicky líp než Saudek, Josek a Hilský dohromady a přeložím Hamleta. Abych toho pak najednou neměl tolik, mám již předděláno. Tam, kde jeden z Claudiových lobbistů, teď nevím zda Rosencrantz či Guildenstern (ono je to jedno, popravili je oba), klade otázku uvedenou v nadpisu tohoto textu a dostává známou odpověď: „Slova, slova, slova,“ můj Hamlet řekne: „Kecy, kecy, samý kecy!“

Je to pojem aktuální. Vláda, ta spravedlivá a protikorupční, nás jimi denně krmí, poslanci zapálení pro dobrou věc nám je cpou a nezávislá (???) média nás jimi zaplavují. V „dopisech čtenářů“ a na blozích je omílají vyvolení jedinci, jen pan prezident se nad nimi tváří omrzele, jak pouze on dokáže.

Jejich četba a poslouchání je nikoli hledáním, leč přehlídkou ztraceného času. Času nového, jenž nové chce mít činy, ale skutek utek. Mám pravdivý příběh obsahující v sobě návrh řešení nejen této, ale prakticky každé krize. Ten příběh se skutečně udál a mám na něj dosud žijícího svědka. Prozatím utajovaného, aby za ním náhodou nevyjel černý automobil bez poznávacích značek.

V hlubokém lese na hranici vojenského prostoru žil v šedesátých letech minulého století polopoustevník. Označení není úplně přesné, protože on byl většinovým poustevníkem a jen čtyřprocentním nepoustevníkem, ale to by mohlo být zavádějící, takže raději zůstanu věrný předponě „polo“. Ta čtyři procenta nepoustevníčení trávil tak, že se jednou týdně vydal do nejbližší vesnice, kde pořídil nákup, jehož součástí byla vždy také příslušná porce novin.

Pak v jednom z četných úsilí o světový mír rozšířil vojenský újezd své panství i na jeho poustevnu

a polopoustevníkovi z nouze přidělili nad hlavu střechu nejbližšího blázince. Pardon, psychiatrické léčebny, kde tehdy – stejně jako dnes – bylo ubytováno krom nemocných také plno „sociálních případů“. Polopoustevník se stal jedním z nich. Bral to stoicky, aklimatizoval se a na týdenní nákupy už nemusel chodit. Pokračoval však v četbě novin, měl jich vysoký štos, na který si nedal sáhnout, a to bylo na něm nejzajímavější. Každý den pečlivě četl noviny s odpovídajícím datem, ale s ročním zpožděním. Když ho přivezli, probíral se právě kubánskou krizí, která postavila svět na pokraj atomové války. Jeho to zajímalo, ale už zdaleka nevzrušovalo. Na rozdíl od nás, kteří jsme během ní vyždímali z nadledvinek litry adrenalinu, on věděl, že to dobře dopadlo, jak v pohádce, kde se vzali, žili šťastně, a jestli neumřeli... A jestli umřeli, tak by se to stejně dozvěděl až za rok.

Jeho postup nelze vyhlásit za optimální, ale z hlediska duševní hygieny nesporně za hodný následování. Z hlediska historie by stálo za to vědět, zda za rok už bude krize za námi. Jisté pochybnosti o tom vyslovil již Karel Havlíček, když napsal: *Ale svět je pořád stejný, / lidé ho nezmění; / plivni si stokrát do moře, / ono se nezpění.*

Musíme číst takováto „slova“? Tomáš Sokol, nikoli jen jako JUDr., ale zaštiťující se členstvím v odvolací kárné komisi, míní následovně: „Míním toho pana Janouška, co když začne joggovat, jezdí za ním po parku policejní auto se zapnutým majákem a houká.“ To jsem rád, že má o jeho počínání takové mínění, jen je smutné, že mu nevydrželo, protože vzápětí se z pana Janouška stává pacient. Pan Janoušek je ovšem i jinak persona grata: udržoval kontakty nejen s politiky, ale také s vedením BIS, nepřišel o řidičák, ale rozhodně není za koncem kariéry elitního policisty Husáka a Pavel Bém se ho nevzdá. Poslední povzbudivou zprávou je, že může opustit republiku, kde mu – jak se zdá – chtějí někteří ošklivci ubližovat. Lid je rozhořčen, ale nic se neděje. Všude jen kecy, kecy, samý kecy!

Pronásledující auto, které při pronásledování couvá, přičemž za sebou zametá stopy.

Zatímco Roman Janoušek má luxusní výjezdní doložku (pro ty, kteří to nezažili: to byl téměř nedosažitelný papír dovolující majiteli na tři týdny opustit socialistický ráj a podívat se do prohnilé ciziny), další Roman je na útěku a téměř jde po něm už Interpol, protože byl právoplatně odsouzen Langerovou rodinou. Doufám, že ho URNA dopadne a že opět uvidíme ve zprávách stokrát opakované záběry, jak umí rozmlátit dveře.

A tak, jak ti nahoře jen kecají, ti dole nedělají nic jiného. Vláda se nemusí bát jejich hněvu, protože jsou líní. Jsou dokonce líní podepsat petici, přestože její podpis sebou nenese riziko a příměs strachu jako kdysi. Stačí párkrát ťuknout na internet. Místo toho najdeme projevy hněvu v diskusích pod blogy, v hospodách, ba i na pracovištích. Pod peticí za Romana Svobodu, o němž všichni vědí, se skromně krčí 5000 podpisů, o 4000 méně, než za Týce. Taky Romana. Z pěti tisíců podpisů musí jít na „ty nahoře“ hrůza!

Pohnou-li touto masou odborářští bossové pomocí pronajatých autobusů a zaplacených obědů, je nutné vědět, že se nestane nic jiného, než že si několik z nich tímto způsobem vybuduje výtah do Bruselu a od těch chvil o nich nikdo více neuslyší – viz táta Falbr.

Vidím jediné reálné řešení, a to, že „ti nahoře“ se požerou sami mezi sebou. Pokud se tak nestane

v historicky krátké době, začnu hledat poustevnu, nebo se vydám dle doporučení Jamese Thurbera vzhůru na nejbližší opuštěný ostrov.

31. 3. 2012

Sexistický magistrát

Ve dnech, kdy televizní zprávy přinášejí série obrázků ničemů, lišících se jen v tom, že dosud nebyli obžalováni, že už byli dopadeni, nebo že jsou hledáni a v případě dopadení jim hrozí až..., a kdy na internetu mnohem zajímavější než hlavní zpráva je reportáž o dámě, která si nechala udělat plastiku hýždí, aby byly stejně krásné, jako její obličej, by bylo trestuhodné kazit si zrak i náladu těmito zvěstmi. Hodí se pak zabrousit do cizích luhů a hájů, kde jsou zprávy v zásadě sice stejně pitomé, ale nevyvolávají nauseu.

V nedělním magazínu BBC mě inspirovala feministická aktivistka Maria Pia Ercoliniová, která se pohoršovala nad skutečností, že v Římě je ze všech 16550 ulic jen 580 (3,5 %) pojmenováno po ženách, zatímco přes sedm a půl tisíce (45,7 %) po mužích. Ostatní italská města dopadla podobně, ba hůře. Lépe jsou na tom Španělky s poměrem 1:4 a podle začínajícího výzkumu v Londýně také Angličanky. Autorka se naléhavě táže: Jedná se o nehorázný sexismus? Fakt vycházející z historie? Nebo obojí?

Ty české panenky kdopak by neměl rád? Já odjakživa. Proto jsem se rozhodl, že po jejich jménech zmapuju Prahu. Nemaje týmu, jaký měly a mají badatelky v Itálii, Anglii, Španělsku a nyní též v galantní Francii, provedl jsem pouze pilotní studii, kterou jim zde předkládám, aby měly podklady, až budou žádat v Bruselu o grant na záslužný podrobný výzkum.

**Výsledek úspěšné plastické operace:
transpozice věhlasného zadečku**

Předběžné úvahy naznačují, že by se v hlavním městě ČR dalo postupovat radikálněji než v Římě a některé „mužské“ ulice by se daly zženštit (to Maria Pia Ercoliniová nehodlá dělat), neboť na rozdíl od ulic Věčného města je ještě mnoho pražských komunikací pojmenováno po mužích z nedávné historie, kteří si té pocty rozhodně nezaslouží, nebo alespoň ne tolik, jako ti, co se skvěli na tabulích před nimi. Jako první by se mohlo navrátit původní jméno ulici Františky Plamínkové (ženské emancipační hnutí!), které jí v roce 1960 bez uzardění čajznul komunistický novinář František Křížek.

Vzal jsem to od začátku, tedy od A, které skrzevá různé Anny a Anežky vypadalo pro ženský element docela slibně (11:26 > 1:3), přičemž Alej českých exulantů jsem ponechal nezařazenu – byly tam přece i exulantky a exulantfata, označení tedy neberu jako typicky genderové. Bájně bytosti (zde Adélčina) jsem v seznamu ponechal jak u žen, tak u mužů. Ukázalo se, že to přineslo určitou výhodu ženám, neboť bájných mužů zas nemáme tolik, ale katastrofální nepoměr to v konečném výsledku nenapravilo.

Ten se ukázal již u písmene B. Babička s Barunkou se činily, seč mohly, na pomoc přišly ještě tři Boženy a půlka manželů Beranových, leč poměr 8:113 vypovídá o mužském šovinismu, a to se v seznamu objevila i ulice Babská, kde by teoreticky mohly být desítky představitelk. C-Č představuje debakl ženského živlu a svým poměrem 0:39 připomíná spíš gólovou tabulku Slavie, než co jiného. D-Ď začíná nadějně Ďáblickou (když jsem nechal Čertův vršek, jakož i Čertův mlýn, d'áblici jsem musel také přiznat právo na existenci), ale nebýt jedné Destinnové a jedné Destinové a pak Divo-ké Šárky, bylo by to také zoufalé. Takhle je výsledek 5:34, tedy 1:7.

Čtyři Elišky a jedna Emilie zachránily reputaci žen v písmenu E. Zde se poměr jeví jako výhodný, 5:14 > 1:3. Fajmanová s Fabiánovou urvaly jediná místa mezi 45 F, v G si dámy ani neškrty. Helena Malířová s Hodkou (= Vlastina kamarádka) se choulí a tetelí mezi 117 muži. Zde jsem se za mužský šovinismus všech pražských rad-nic již studem propadal a v naději, že výsledky trochu vylepším jsem se obrátil k M: když byly Anny a Elišky, mohly by být taky Marie. Marie Cibulková, Maruška Ku-deříková – ani Mariánské hradby neodolaly tvrdé přesile a výsledek je 7:106. A dílčí výsledek vzorku mé pilotní studie? Jedna ku dvaceti.

Závěry: je na čase skončit s dosavadním přístupem. Ženy musí prostoupit pražský uličník. Víím, že není vhodné křtít ulice něčím jménem, dokud není vyzna-menáný/vyznamenaná bezpečně mrtvý/mrtvá. Ale máme tu nabídky od písmene K. Ty dámy již nevypada-jí na politické živoly.

21. 4. 2012

Pane ministře Pospíšile,

kdybych byl jen trochu podezíravý, těžko byste mě přesvědčoval, že rodina Langerova na Vás nemá nic v rukávu. Alespoň v souvislosti s případem řidiče Smetany a otykadlených politiků.

Trenér fotbalistů Hašek prohlásil: „Když je ale faul, má hráč spadnout, abysme dostali příležitost kopat výhodnou standardní situaci.“ Já se ptám, co má dělat občan, když je vystaven právnímu faulu? Počítám, že kdyby se Roman Smetana skrýval ještě nějakou dobu, mohl být jeho skutek postupně překvalifikován tak, že by si nakonec vysloužil doživotní trest (bohužel ho nelze odsoudit k smrti, ničemu!).

Předpokládám, že jako nejvyšší státní úředník spravující justici, která je u nás nejen slepá, ale také hluchá, kulhavá a mentálně retardovaná („blbá“ jsem škrtnul), máte k dispozici nějaké opravné prostředky, jichž jste však zatím neráčil využít.

Dobře, nesmíte být přecitlivělý a reagovat hned na každý úlet, byť do nebe volající. Taky jste si mohl „nevšimnout“, i to se stává. Byl jste ale opakovaně upozorňován na to, co se stalo: minimálně formální pochybení. Teď se už rozhoupal i lenochod zvaný Helsinský výbor. Jen Vy furt nic!

Kupodivu se tato vláda, jejímž jste členem, netěší většinové oblibě, ačkoli se občas v diskusi pod články jí věnovanými objeví výkřik: „Věřím naší vládě, věřím panu prezidentovi.“ Nevím, co jste potřeboval k tomu, abyste se zachoval jako člověk, kterému je čest milejší než prokrastinace. Mohl jste za to nabrat i body. Při absenci dobrých činů si lidé ty ojedinělé pamatují. Nebo kolektivně soutěžíte o nejnižší hodnocení vlády od doby Karla IV.?

Roman Smetana je pro mne ztělesněním Kafkovy noční můry o Josefu K. Může být jakkoli „nenormální“ (proč nepřijal všechny nabízené pomoci? ty Josef K.

alespoň – ač marně – hledal), je však občanem této země, kterého protiprávně semílá líná byrokracie, která byla pilná jen v případě konání paní soudkyně. Vaše jednání mi přijde stejně efektivní jako jednání městské policie, která nás usilovně chrání tak, že po nocích objíždí nesprávně zaparkovaná auta a strká jim lístečky za stěrače, jinak na všechno kašle. Poslední (žalovatelný) výkřik si ponechávám do příštích voleb.

28. 4. 2012

Odolná generace

Velmi nehezky se vyjádřila o Obamových agentech prostitutka, která s nimi v Kolumbii strávila noc. Tak to alespoň uvádí titulek jedné dnešní zprávy na internetu. Označení, jimiž je počastovala, však mohla adresovat též jiným skupinám – nejen amerických – občanů.

Na druhé straně pro vyváženost informací je nutno vyzvednout také některé pozitivní skutečnosti překvapivé svou genialitou a současně jednoduchostí. Pro titulek bych sáhl do zcela nedávné minulosti: „Senioři málo peněz zvládnou, vyrůstali za války.“ Protože v těchto dnech slavíme konec války, který pamatuju, rád bych připomenul náš tehdejší trénink s použitím ověřených pramenů.

Se vznikem Protektorátu Čechy a Morava byl zaveden přidělový systém na potraviny, oděvy, boty a tabákové výrobky.

V kategorii běžného spotřebitele bylo možno odebrat za týden následující množství potravin: 2900 g chleba, příp. 1200 g chleba a 900 g mouky, 500 g masa nebo masných výrobků, 210 g jedlých tuků, 2 litry mléka. Zemědělcům byly přiděly úměrně kráceny.

Bývalý číšník na ně s neskrývanou láskou vzpomíná: „Byly na měsíc a každý měsíc byly jiné barvy. Pro nás to znamenalo daleko víc práce, protože jsme u sebe museli mít nůžky, a když si host objednal jídlo, tak nám musel umožnit zásah do jeho lístků – podle druhu jídla jsme ustříhli daný lístek. U každého jídla bylo napsáno, kolik gramů tuku, kolik gramů mouky, kolik gramů masa.“

Podobný systém by dnes nepochybně usnadnil práci ČOI, ale také těm, co se rozhodli pro jakoukoli dietu. Jen by se do toho pletlo křehčené maso, různá „éčka“ a další zhovadilosti, které doba mého dětství ještě neznala. Zato jsme měli umělý med a pivo zvané seresám.

Systém také umožňoval společenskou zábavu, jak popisuje jeden můj o něco starší generační vrstevník: „U nás v krámě se plnily krabice ustříženými potravinovými lístky. Lidé se museli velmi uskrovnovat. Do obchodů přicházely velmi často kontroly. Pro mne to byla práce po večerech. Lístky se třídily podle druhů potravin a pak se musely nalepovat na archy balicího papíru. Kolem stolu u nás v kuchyni nás sedělo někdy až osm. Ústřížky potravinových lístků se lepily lepidlem, které pekaři vyrobili z mouky a vody. Na stole stálo několik skleniček s tímto lepidlem, v každé skleničce byl štěteček. Lepit pomáhali i pekaři, než šli na noční šichtu.“

Babička, která nám vařila kafe a pekla koláče nebo buchty, srovnávala naši činnost u stolu s dráním peří. Totiž i při lepení potravinových lístků každý vyprávěl nějakou historku ze svého života. Moc jsme se při těhle ‚galejích‘ zasmáli. Pekařská vyprávění nás všechny nadchla.“

Nové je to, co bylo již zapomenuto, řekla modistka Madame de Pompadour. Český a moravský lid se vrátil ke zvyklostem panujícím kdysi kolem solné stezky a položil tak nové základy k barterovému obchodu. Městské obyvatelstvo mířící houfně na venkov zde směňovalo pracovní obleky a obuv za zemědělské

produkty, mezi něž se zařadil i na zahrádkách pěstovaný tabák. Asi od roku 1943 bylo povoleno chovat králíky i ve městech. Pro dopravu byla vynalezena auta na dřevoplyn, doma jsme vařili mýdlo, jinak ale doba byla zaostalá, neboť postrádala termín „kontroverzní podnikatel“; těm se říkalo banálně jen keřasové a šmelináři. A také pracovali v malém, srabi.

Je možné dohledat i některé kuchařské předpisy. Je tu například **Vánočka bez vajec**: 60 dkg mouky, 30 dkg vařených strouhaných brambor, 10 dkg cukru, 8 dkg tuku, 4 dkg droždí, trochu soli, podle možnosti hrozinky a citronová kůra. Těsto zadělejte troškou mléka hodně tuhé a před pečením potřete vánočku trochou oslazeného mléka. Je výtečná. Pro labužníky pak **Dort z mrkve**: 2 vejce (případně za jedno náhražku), 14 dkg cukru a 14 dkg strouhaných ořechů se velmi dobře utře. Přidá se šťáva a kůra z 1 citronu, 4-5 kávových lžic strouhané housky, 14 dkg strouhané mrkve a 2 lžice hrubé mouky, promíchané s kávovou lžičkou pečivového prášku. Peče se ve vymaštěné a pomoučené formě, po vychladnutí se rozkrájí a plní zavařeninou. Pak je ještě recept na **Krém** - téměř z ničeho, popírající přísloví o bičí upleteném z trusu.

Válka skončila a přišla UNRRA. Záhy však následoval další trénink. Kvůli špatné hospodářské situaci přetrvával v Československu přidělový systém až do 31. května 1953, zrušen byl současně s provedením měnové reformy.

To byla rána válečným štváčům! Každému vyměnili 300 Kčs a bylo vystaráno. Celoplošně, napříč jakýmkoli spektrem.

A pak, že nejsme odolní. Navíc bylo během Protektorátu daleko méně diabetiků, a pokud jde o 2. typ, tak snad žádný. Na to nebylo v projevu vzpomenuť, a přitom, paní kolegyně, je to tak dobrý argument.

5. 5. 2012

Vítězství tvůrčí zběsilosti nad zdravým rozumem

Některé výrobky, ačkoli jsou určeny pro lidi, slouží spíše narcistickému sebeuspokojení vynálezců, než těm, kteří je kupují. Výrobci pánských kalhot důsledně neberou v úvahu, že kapsy jsou proto, aby se do nich dávaly věci. Bohudík mám možnost si na takové „kapsy“ nechat našít dalších pár centimetrů, aby se do nich vešla třeba peněženka celá, nejen její půlka, zatímco ta druhá, trčící ven, se nabízí i méně šikovným pobertům.

Teď jsem si koupil boty. Pěkné, lehké, zdravotní. Prý jsou původně pro diabetiky, mezi které sice nepatřím, ale jejichž boty mi v mém, již poněkud omšelém věku, mohou dobře posloužit. Oproti běžným normálním botám se tyto chlubí úžasným vynálezem proti „zapadnutí náhodného kamínku“ mezi patu nohy a zadní část boty. Jsou to takové dvě uši přišité nahoře na opatku (znalost jsem načerpal v pořadu „Šiju boty do roboty“), které dost komplikují již samotné nazutí slušivé polobotky, neboť ta není opatřena pohodlným suchým zipem, ale klasickým jazykem, který se při obouvání shrnuje. Pak ještě zbývá zavázat tkaničky, což je činnost od dětství milovaná, na stará kolena stejně příjemná, jen vzhledem k menší pohyblivosti trochu složitější.

Chodím po světě už třiasedmdesát let, vlastně o rok méně, protože nejprve jsem jenom lezl, a nevzpomínám si, že by mi potěšení z chůze vytrvale kazily kamínky zapadající mezi moji Achillovu šlachu a botu. Ale prevence je prevence, zejména když její výsledek tisíciprocentně nahradí a v mnohém předčí zhoubnou činnost potenciálních kamínků.

Ty dvě obranně-preventivní „botní uši“ totiž při každém kroku systematicky sežvýkávají ponožku o několik milimetrů dolů do boty pod chodidlo, takže po stometrové chůzi již majitel této úžasné obuvi našlapuje na jakýsi fald, který se postupně zvětšuje

a věřím, že kdyby byl ponechán svému osudu (například při snížené citlivosti nohy postižené diabetickou neuropatií), plně a spolehlivě nahradí kamínek (do boty náhodně spadlý) již na druhém kilometru.

Netvrdím, že ta bota je přímo španělská, jen bych přál jejímu návrháři, aby nesměl půl roku chodit v ničem jiném. Třeba by ty uši udělal alespoň odpínací. Já teď přemýšlím, nedají-li se uříznout. Botu bych potom mohl oslovovat: „Magister Kelly!“ Zatím si ale jen opakuju s Rychlonožkou: „No co, botky si kvůli tomu nerozkousám!“

3. 6. 2012

Hledá se! Odměna 1000 mexických dolarů

Na tomhle světě mám rád spoustu věcí a patří mezi ně také slova. Převaluju si je v mysli i na jazyku a závidím Milanu Kunderovi esej o jedinečném českém substantivu „lítost“. Brelova báseň Pro trochu něhy je úžasná, ono i ve francouzštině – Pour un peu de tendresse – to zní krásně, ale mně pro specifický pocit stačí slovo „něha“. Jeho protipól slyším, a hlavně cítím, při vyslovení pojmu nenávisť, v němž vnímám něco mezi ostrou dýkou a meluzínou. Závidím synestetikům jejich barevné a hudbou ozvučené vidění a slyšení, jejich bohatství vjemů. A tak si doplňuji potěšení tím, že pátrám po původu a vývoji výrazů, které mě zaujmou.

Nedávno jsem dostal newsletter o nových outfitech a outdoorové výbavě, jehož odesílatel na konci žádal, ať ho taky lajkuju. Jak jsem byl vděčen češtině za její citoslovné substantivum, které je úžasným znělým překladem výkřiku Pierra Cambronnea u Waterloo, o němž Victor Hugo (ten má na Smíchovské ulici, zatímco generál Cambronne nemá v Praze nic, ale v Paříži

ano – pár minut od Eiffelovky) řekl, že je to nejkrásnější slovo, které kdy Francouz vyřkl.

Zaplevelování a prasečení češtiny anglisty, resp. amerikanismy je hnusnou módou, a pokud bych vzal takový výraz do úst, odporem bych zvracel, a to nemám rád, protože emoce hnusu je provázena silnou parasympatickou reakcí celého organismu. Dá-li Bůh, tyto výrazy zmizí. Naději mi dodává, že jsem zažil zrod, vzestup a zasloužený pád spousty jiných nechutností.

Mnoho cizích výrazů však u nás zdomácnělo a málokdo už tuší, jak vznikly a co původně znamenaly. Například oblíbené a frekventované slovo **bankrot** se zrodilo v časném středověku v Itálii, kde směnárníci své řemeslo provozovali na ulici. Na dřevěné lavici (*banca*) měli rozložené hromádky s mincemi různé měny. Také půjčovali peníze, a když o ně při neúspěšných transakcích přišli, na znamení, že s živností končí, rozmlátili lavici. Rozbitá lavice (*banca rotta*) tak sice beze slov a čísel, leč jasně, vyjádřila jejich finanční situaci. Dnes není nutné demolovat nábytek, lepší je tím správným způsobem včas odjet na Bahamy a tam přestoupit do kategorie VIP.

Pojem **snob** pochází z Anglie, z dob, kdy se vzcházející se buržoazie začala ucházet o své místo na slunci a cpát se mezi chudnoucí šlechtu. Ta si ale dál zakládala na svých rodových titulech a bylo nemyslitelné, aby na společenské události vstupovali jedinci neotitulovaní, což kupčíci a začínající průmyslníci byli. Ceremoniáři, kteří je uváděli, jim proto vynalezli před jméno označení „*sine nobility*“, které na vizitkách bylo uváděno ve zkratce „*s. nob.*“. A snobové byli na světě!

Zkratku **V. I. P.** (*Very Important Person*) uvedl do oběhu sir Winston Churchill ve druhé světové válce a označil jí jedince nepostradatelné pro konečné vítězství. Ti se těšili stejné vážnosti, úctě, péči a ochraně jako sama královská Výsost. Novou náplň dostal pojem VIP až v postmoderně, charakterizované úpadkem a devalvací hodnot, jakož i titulů. V době, kdy je každý

majitel kolotoče generálním ředitelem a manažerem a nedoučený elektrikář „ajtákem“, se mezi VIP sápe nepřehledná smečka snobů.

Koučů (a kouček - nebo snad koučiň? koučíně podle hokyně?) máme tolik, že bychom jimi mohli dláždit. Co Čech, to kouč. Nevím, jakou kvalifikaci pro své počínání mají, asociace mě vede k právnické fakultě v nejmenovaném západočeském městě Plzni, předpokladem ale nesporně je nesmírná drzost. Měli by však vědět, že mají maďarské kořeny, a jak napsal klasik, každé Maďar může za to, že je Maďar, a důsledky ať si přičtou sami.

Jak to začalo? V malém hornouherském městě Kocs žil kovář, jehož jméno se nedochovalo, který na objednávku Ladislava Pohrobka (ale také není vyloučeno, že až jeho následovníka Matyáše Korvína) vyrobil větší a pohodlnější vůz, než byly povozy stávající. Tento dopravní prostředek byl jednak těžší, ale především byl opatřen péry, která zmírňovala důsledky dopadů kvality tehdejších cest na pasažéry. Jako „Kocsi szeker“ - vůz z Kocse získal záhy oblibu v celé Evropě. Kocsi szeker se stal u nás kočářem, v Anglii to byl coach, v Německu Kutsche, pouze ve Finsku, kde jazyk stejně jako v pravlasti kočárů patří do ugrofinské skupiny, je to slovo podobné, a to valmentaja.

V devatenáctém století se objevuje v oxfordském studentském slangu jako výraz pro spomocníka, který studenta pohodlně provede až k úspěšné zkoušce. Podle latinského přísloví „A bovi maiore discit arare minor“ (pro ty, kteří by si to, stejně jako tehdy já, museli hledat ve slovníku: „Větší vůl učí orat menšího“). Tak individuální služba za úplatu položila základ výnosnému řemeslu, v němž u nás dominuje Mirka Čejková.

Po tomto hitchcockovsky rozvleklém úvodu přicházím k meritu věci. Na 3. LF UK v Praze působí jako šéfredaktorka velice kvalitní a milé kvartální revue Vita nostra paní magistra Fleissigová, kterou mám rád, protože šíří moje geniální texty mezi domorodci. Máme ale také další společné zájmy - slova.

Paní magistra uveřejnila v prvním letošním svazku zmíněné revue svůj text nazvaný Paní W. a paní B., v němž pátrá po totožnosti dvou dam, které zásadně nejsou titulovány „paní“, ale **stará Weitingerová** a **stará Blažková**. Protože členové obce akademické jsou od přirození zvědaví a také sečtělí, sešlo se několik – bohužel velmi neurčitých – odpovědí (jedna z nich moje), trochu ve stylu Cimrmanových slepých uliček: tudy ne. Nabídl jsem tedy paní magistře, že rozšířím oblast pátrání i tam, kam se Vita nostra revue tak často nedostane, což tímto činím. Abych předešel frustracím, upozorňuji, že již byly – marně – vytěžovány tyto zdroje: Riegrův slovník naučný (1873), Ottův slovník naučný (1908), Masarykův slovník naučný (1933) a [www.mudrcové](http://www.mudrcove.cz) na portálu Seznam.cz.

Nepochybuji, že tento můj blog přitáhne svým titulem milovníky detektivních záhad, kteří se obrátí na milovníky jazyka, a že naše společná touha, kterou sdílíme s paní magistrou Fleissigovou, bude ukojena.

PS: Nejvíc se ovšem těším na příspěvek, který pod tento text dostane Miroslava Kalouska. Škoda, že na jeho pořadové umístění nelze uzavírat sázky!

7. 8. 2012

Portrét psychopata

Jelikož nejsem stapouch, ani sobý hnusec, rozdělím se zde o svůj čtenářský zážitek z knihy *The Psychopath Test* anglického novináře Jona Ronsona. Ta mě mimo jiné utvrdila v přesvědčení, že některým učebnicím v mém oboru by prospělo, kdyby je místo jejich autorů sepsali zasvěcení novináři, protože to umějí lépe.

Psychopat je slovo výstižné a dle mého soudu užitečné, nicméně zavrhli jsme je, protože to prý jejich nositele uráželo. Tuhle korektnost dotaženou za hranice vkusu lze jen těžko pochopit. Docent Prokůpek nás poučil v šedesátých letech, kdy ještě termín měl v psychiatrii své místo, že tito lidé nejsou v pravém slova smyslu nemocní, současně ale také nejsou zdraví. Ronson přebírá domněnku současných badatelů, že jsou ve své podstatě „jiní“. Jiní v tom smyslu, že jim chybějí některé nervové struktury, a proto vykazují zcela odlišné reakce na nebezpečí, ale také na bolest, jejich impulzivita je špatně kontrolovaná, nechápou problematiku viny a trestu a zcela jinak než 99procentní většina vidí smysl a cíl mezilidských vztahů; jsouce typickými predátory, vnímají všechny své bližní jenom jako kořist. Aby bylo jasno, řeč je o těch, kteří podle dnešních pravidel splňují kritéria disociální poruchy osobnosti s kódem F60.2 v MKN-10.

Co se týče životních osudů, najdeme je nejčastěji mezi pachateli násilných trestných činů a vrahů, ale ty, kteří dokázali antisociální impulzy zkrotit, objevíme mezi politiky, vrcholovými manažery a bankéři, kde mají větší než desetiprocentní zastoupení. Není žádnou vzácností, že se vypracují až na hlavy států. Jen asi promile z nich je neškodných a zábavných jako ten rozesílatel tajuplných knižních zásilek, jemuž se úspěšně podařilo napálit řadu předních neurovědců a který vlastně Ronsona přivedl na stopu, a posléze na lov psychopatů.

Na něm se autor zákonitě dostal k všeobecně uznávanému tvůrci diagnostického systému odhalujícímu psychopaty, jímž je kanadský profesor psychologie Robert Hare, který mu umožnil absolvovat kurz pro profesionály. Tak byl Ronson dobře vybaven a vyzbrojen pro své výpravy nejen do věznic a ústavů, ale také mezi „úspěšné“ jedince.

Protože si myslím, že rozpoznat psychopata dřív, než se staneme jeho obětí, je docela zajímavé, představuji

zde ve stručnosti Hareho kritéria shrnutá v praxi do dvacetipoložkového testu.

- ▶ Dovede velmi úspěšně působit na své sociální okolí. Má kouzlo osobnosti a často neodolatelný šarm. Umí se vetřít do přízně takovým způsobem, že oklame i profesionály. Jedna z vyšetřovatelek popsala svou zkušenost s již uvězněným psychopatem takto: „Posadili jsme se a první věc, kterou mi ten chlapík řekl, bylo, jak krásné mám oči. Během rozhovoru složil několik poklon mému vzhledu naprosto přirozeným, milým a neodolatelným způsobem, že jsem se začala cítit neobyčejně..., no neobyčejně půvabná a všechno jsem mu to spolkla, přestože jsem zvyklá dávat si na podobné manipulace pozor. Když jsem se pak ocitla venku, nemohla jsem uvěřit, že jsem schopná chytit se do takové pasti.“
- ▶ Má pocit grandiozity, jsou pro něj typické narcismus, sebestřednost, představa o vlastní nebetyčné ceně, významnosti a důležitosti. Váže se to logicky k předešlému, protože tím může druhé oslnit. „Říkají o mně, že neuznávám žádná pravidla. Není to pravda, uznávám. Ale jenom svá vlastní,“ prohlásila osoba s těmito rysy. Později z ní vypadlo, že ta spočívají v co nejrychlejším ulovení toho, kdo je ve společnosti jedničkou.
- ▶ Má potřebu neustálého vzrušení, jinak je ohrožován nudou. Pohybuje se „v rychlé dráze“, vyhovuje mu styl „na hraně“, kde se neustále něco děje. Mnoho psychopatů se dopouští kriminálních činů nikoli pouze pro zisk, ale především pro adrenalinový pocit napětí. „Je to tak úžasné jít na letiště s ukrytou drogou! Panebože, jak to je vzrušující!“ Obyčejná práce je k smrti nudí, a tak je málokdy najdeme mezi úředníky. Krotkou výjimkou je Kristián.
- ▶ Je patologickým lhářem. Umí fabulovat historky většinou o své velkoleposti, o svých plánech vyhlížejících navenek altruisticky, uvnitř však zcela

prázdných, bezobsažných, nereálných. Na dotaz, zda snadno lže, odpověděla jedna žena se smíchem: „Jsem v tom nejlepší. A myslím, že to je proto, že na sebe občas prásknu něco nepěkného a oni si pak myslí, že když jsem schopná tohle přiznat, tak ostatní musí přece být také pravda.“

- ▶ Má neobyčejně vyvinuté manipulativní schopnosti. Přesvědčivě předestírá své plány, do nichž vplétá ostatní osoby. Je-li konfrontován se zcela odlišnou pravdou, dovede se z toho bleskově vylhat. Nic ho nevyvádí z míry, naopak; výsledkem řady navzájem si odporujících prohlášení je nakonec zcela zmatené okolí. Umí perfektně využít pravidla sociální psychologie, takže při prvním setkání, ale později také, je vřelost hodnocena nejvýše ze sledovaných charakteristik a její předstírání mu vynáší. Působí důvěryhodně a ví, jak to maximálně zneužít.
- ▶ Zcela postrádá pocity lítosti nad čímkoli, co udělal, chybí pocity viny, jakkoli důsledky jeho činů mohou být tragické a z hlediska nezúčastněného hodnoceny jako hrůzné. Naprosto klidně a chladně prohlašuje, že se necítí vinen, necítí ani potřebu se událostmi nějak zabývat. „Podívejte se na to reálně,“ řekl muž, který svou oběť ztloukl do bezvědomí. „On stráví pár měsíců v nemocnici a já budu pro tři stovky tvrdnout v kriminále celé roky. Kdybych ho byl chtěl zabít, byl bych ho podřízнул. Já jsem jen potřeboval prachy, no chápete to?“ Takhle psychopaté racionalizují všechno své antisociální chování, eventuálně je zcela popírají a obviňují kdekoho jiného. Litovat dokážou jedině sebe a vinu nacházet pouze na okolí.
- ▶ Má zcela prázdný emoční život. Navzdory předstírané vřelosti a občas dramaticky předváděným afektivním projevům trpí emoční chudobou. Jeho city jsou ploché a krátkodobé, oplakává-li svého psa, oplakává ve skutečnosti ztrátu majetku a symbolu statutu, nikoli přítele. Je sobecký. Nemá ani sebemenší empatii. „Když jsem dělal tu banku, všiml

jsem si, že se pokladní třese. Dokonce jí padaly z rukou peníze. Musela být pěkně rozrušená, a já nechápu proč. Kdyby na mě někdo namířil revolver, asi bych se bál, ale rozhodně bych nezvracel. A to nejsem robot, dovedu cítit vzrušení. Například při sexu, nebo když jdu do akce.“

- ▶ Citovou prázdnotu zaplňuje četnými sexuálními avantýrami, je promiskuitní, většinou má řadu krátkodobých manželství, souběžných vztahů. Běžné, tím méně pevné vztahy však nikdy neumí vybudovat, protože ostatní lidi – včetně partnerek – považuje za svůj majetek.
- ▶ Je impulzivní, má nedostatečnou kontrolu vlastního chování, a to od dětství. V anamnéze objevíme již od školních let patologické lhaní, záškoláctví, šikanování, krádeže, předčasné získávání zkušeností s drogami, alkoholem, zbraněmi, sexem. Adolescence už bývá poznamenána závažnou kriminalitou. V témž stylu pokračuje. Chybí mu jakákoli odpovědnost za vlastní činy; pokud za to někdo může, tak vždy jiní. Stále stojí na okraji společnosti, i ve vězení se dostává stranou od ostatních a je tam buď obáván, nebo ignorován. „Udělal jsem to, protože jsem to tak cítil,“ je běžná odpověď na dotaz po motivech, které nejsou často jasné ani nejbližším osobám. Manžel jedné obžalované vypověděl: „Najednou se zvedla od stolu a beze slova odešla z domova. Neviděli jsme ji půl roku. Proč to udělala, jsem se nikdy nedozvěděl...“
- ▶ Vede parazitický způsob života, bezskrupulózně bere vše, chybí mu realistické dlouhodobé cíle. Běžný způsob obživy je pro něj nudný. Musí-li přesto u něj z jakýchkoli důvodů setrvat, kompenzuje si své „oprávněné“ potřeby, kde může. Pokud nekončí ve vězení jako násilník, pohybuje se vesměs na té straně zákona, které se slušní lidé vyhýbají. Tam se bohužel může dopracovat na vysokou pozici na společenském žebříčku.

A v tom je právě háček. Máme-li v životě štěstí a vyhýbáme-li se přístavním putykám, podezřelým brlohům, hampejzům a chodíme-li večer brzy spát, nemusíme se s kriminálním psychopatem-násilníkem setkat. Ale těch, co po nich policie bude pátrat až za uherský rok, se nám vplete do života mnoho. Někteří rozhodují o osudech mnoha lidí, o budoucnosti zdravotnických zařízení, jiní je řídí, a ti čučkaři v nich dokonce někde vedle nás pracují.

Můžeme na ně prstem ukázat jen na základě zkušeností s nimi i bez Hare Psychopath Checklist. Léčit je nelze, protože oni problém nemají a ani tvrdé vězení v Thajsku je nenapraví. Je lépe se k nim chovat jako k drátům na zem spadlým. A hlavně je nevolit!

27. 10. 2012

Modlitba za sestru Jacinthu

„Pečovala o Kate a stala se obětí vtipu. Nyní ji naši mrtvou.“ Tak to napsali.

Nikoli!

Byla zneuctěna. Její trýznitelé se jí veřejně vysmáli. A dav se pustil do jejího lynčování.

Sloužila horlivě a jediné co zanedbala, byla ostražitost.

Každý, kdo zažil napadení nemocnice osobou označenou jako VIP, ví, jaký stres to sebou nese. Tváří v tvář pompě obklopující VIP se personál může cítit zaskočen a paralyzován, zejména když se VIP a jejich doprovody vyznačují silně autoritativním jednáním.

Při operaci prezidenta Reagana po pokusu o atentát v roce 1981 byli na operačním sále přítomni nejméně čtyři agenti FBI, přičemž žádný z nich neprošel ani základní hygienickou očištěnou. V Londýně nebyl žádný agent, který by filtroval vetřelce.

Nejhorší problémy s VIP vyvstávají v úrovni organizační. Existují desítky seriózních článků o tom, jak byl organizačně zbabrán případ J. F. Kennedyho.

Prezident Václav Havel byl při první plicní operaci prováděné v roce 1996 na III. chirurgické klinice v Londýnské ulici v Praze sledován TV reportéry z oken protějščího činžáku. Několikrát byl odvysílán záběr, jak si převléká pyžamo. Personál odcházející z pracoviště byl nemilosrdně pronásledován až k tramvaji.

Ochrana vlastního personálu před psychosociálním stresem vyplývajícím z extrémní situace je naprosto nezbytná. Aby všichni odolali pokušení komunikovat s médii, má být vybrána jedna osoba odpovědná za tyto kontakty, která bude také jednat s vybranými členy doprovodné suity. Na všechny další informace a styky s kýmkoli je třeba nesmlouvavě vyhlásit absolutní embargo. A pak tedy za svoje veřejné prohlášení typu „lékaři řekli, že šlo o hodně totální vyčerpání organismu“ si VIP (v tomto případě jeden z českých ministrů) odpovídá sám. Přes tato opatření mohou být publikovány zcela nesmyslné zprávy.

Australské médium a anglická veřejnost (tedy její část) uštvaly hodnou nevinnou ženu. Malý český člověk nemůže zůstat pozadu; stačí nahlédnout na některé příspěvky v diskusích pod informací uveřejněnou na různých portálech. Na zvracení. K pláči. K vzteku. Veselé Vánoce!

Jedeme dál:

Obrazy jsem maloval popelem Židů zplynovaných v Majdanku, chlubí se Švéd.

To musí být divoch: Milenec Lucie Králové Šlégr si zlomil svou chloubu!

Supreme Court Agrees to Hear 2 Cases on Same-Sex Marriage.

Sestřičko, sestřičko nešťastná. Bůh ochraňuj tvoji duši!

8. 12. 2012

Můj plán

Poslanci konečně na vlastní kůži zjistili, jaké předepisují lidu daně, čehož výsledkem je hrozící kolaps státu. Parlament nacvičuje sbor děvčátek se sirkami a hlady šilhající neúplatní soudci bez groše uvažují o stávkové pohotovosti. Vláda se (opět) hádá. Prezident, po vzoru Edvarda Beneše, zatím emigraci jen naznačuje.

Jsem psychiatr.

Kdybych tak přišel za panem ředitelem v blázinci a řekl mu, že je mým nezadatelným právem:

- ▶ plat ve výši kolem sto padesáti tisíc,
- ▶ byt v Praze,
- ▶ služební auto,
- ▶ volná pracovní doba, abych mohl porůznu navštěvovat propuštěné pacienty,
- ▶ kantýna s lidovými cenami odvíjejícími se od těch dob a poměrů, kdy pivo bylo za korunu dvacet a rohlík za třicet haléřů,
- ▶ a že raději nebudu dělat nic,
- ▶ protože když něco budu dělat, bude to jistě blbě a bude to nutné předělávat, tak mi vezme klíče a v blázinci se dostanu na druhou stranu pomyslné psychobarikády, než na které jsem se pohyboval dosud, a za to budu ještě platit stokorunu denně.

Když tohle udělají svým zaměstnavatelům (pozor, to jsme my!) ústavní činitelé, kteří se dobrovolně uvolili sloužit této zemi a jejímu lidu, kteří ale odvádějí práci, pro jejíž kvalitu už není adjektiv, která by ji vystihla (s výjimkou onomatopoického BLE z tajné řeči mojí vnučky a jejích kamarádek), všichni sice zíráme, ale do blázince je nestrčíme. Oni taky patří do jiného zařízení a sám pan prezident včera prohlásil cosi o emigraci a dnes o zklamání, z čehož lze usuzovat, že

už také toho má dost! Ale prezidentské dekrety nevydá... Snad jen Hájek tu hrůzu uchová budoucím generacím ve svých sebraných spisech.

Pročež doporučuji využít ochoty prezidenta emigrovat a diskontinuity na našem ministerstvu války (Peake nechce Picka, že jsou oba od P a že by si je pletli), udělat punč a pod mým vedením vyhlásit vojenskou jundu. Dostali bychom se do Guinnessovy knihy, protože co já vím, demobilizovaný vojín-absolvent v záloze ještě žádný takový převrat neuskutečnil. I Mobutu byl ve své slavné chvíli seržantem.

Junda je junda, a žádná demokracie, pročež bude vyhlášeno právo stanné, chodné, sedné, ležné a přeskočné (to pro Zemana, který dnes poprvé přeskočil Fischera, aby to mohl dělat i nadále) a v této době autokraticky určím výši platů státních úředníků, kteří nám mají sloužit, ve výši odpovídající jejich dosavadním výkonům, tedy o 20 % méně, než oni platí svému služebnictvu. Po rozpuštění parlamentu se ale budou moci obrátit na pracák. Vládu pošlu na wellness pobyt na ostrov If, ostatním celebritám nabídnu také nějaký opuštěný ostrov, kde se budou navzájem obdivovat a bavit se ve stylu Deseti malých černoušků.

Armádu, které budu velet v hodnosti nejméně štábního generalissima, přezbrojím do podoby, kdy se před ní třásla Evropa. Vojsko nafasuje kuše, sudlice, řemdihy, kosity; praky si udělají sami a vozovou hradbu postavíme ze zabaveného vozového parku státních úředníků.

Sbor poradců už jsem začal vybírat a první z nich, automatický americký astrolog, mi naznačil, že do Vánoc bych neměl svůj plán uspěchat, když mi napsal: „You may need to step back a little from your planned activities.“ Bude to tedy Přebrot Tříkrálový. Dalo by se to ještě posunout, jestli zhrzený aspirant na hlavu (rozuměj státu, nikoli, že ten nápad by byl „na palici“) uspěje se svou stížností v Štrasburku, nebo kam se to chce obracet.

Než se parlament znovu zformuje (za ty peníze se do toho moc lidí nepohrne), zruším platné zákony a převezmu bez úprav funkční systém některé z malých, ale civilizovaných zemí. V Evropě jich je dost. Většinu policie podřídím starostům obcí, ty velkolepé útvary nechám řídit Jamese Bonda, kterého ale bude držet na uzdě Miss Moneypenny. K ruce dostane Hercula Poirota a inspektora Clouseaua.

Allons, enfants!

Jediné co zbývá do dne D, je moje povinnost naučit se Cromwellovu řeč. Zatím si opakuju procítěně: *Vy mrzké děvky! Což jste svým nestoudným pletichařením a podlostmi neznesvětili toto posvátné místo? A také mi docela dobře jde: Je ve vás vůbec něco dobrého? Existuje nějaká hanebnost, jež by vám nebyla vlastní?*

14. 12. 2012

Moji učitelé a moji žáci

Snad existují i profese, ačkoli o tom pochybuji, kde je možné se zastavit a říci, že už toho umím dost. Ale studium medicíny, stejně jako život, končí teprve smrtí. Zatímco život podle nové bruselské normy má 3D (Dětství, Dospělost a Dobře vypadáš), má studium medicíny podle mého dělení 3P: pregraduální, postgraduální a pořádné. Ne, že by první dvě etapy neobsahovaly prvky té třetí, ale jsou sešňorovány vnitřními i vnějšími limity.

Medik v jakémsi larválním stadiu studuje od zkoušky ke zkoušce a má za to, že musí plno věcí v mezidobí zapomenout, aby si udělal v hlavě místo na další porci informací potřebných ke zkoušce příští. Potom je nutno projít státnicemi a teprve pak začne život. Nezačne.

Začne postgraduál, který je zacílen k atestaci a je z větší části vyplněn diagnostickými kritérii, doporučenými léčebnými postupy a předpisy či vyhláškami, které už za rok nebudou platit. Atestací opouští dospělý jedinec kuklu a začíná studovat převážně svým vlastním způsobem. Z předchozích znalostí má v paměti jen zlomky a to, jak moc se jejich čitatelem bude blížit jmenovateli, záleží na mnoha okolnostech. Věřím, že nejvýznamnější z těch okolností jsou dobří kantoři.

Dobrý kantor je především charakterní osobnost rozlišující dobro od zla, pravdu od lži a významné od nepodstatného. Podle toho také jedná. Pro moji generaci byl prvním takovým, s nímž jsme se na fakultě setkali, profesor Sekla, který v dobách, kdy genetika byla vyhlášena za reakční pavědu, ji dále přednášel a neváhal prohlásit, že biologii dělíme na normální a sovětskou. Představiteli té druhé byli podle něj odvážný železničář Mičurin, ta senilní bába Lepešinská a podvodník Lysenko. Jeho pravda byla potvrzena již za dva roky, do té doby však netrpěl přehnanou přízní mocných.

Musí z něj svítit nadšení, které je nakažlivé, ale nikde nepřerůstá v plápolání ohrožujícím ho vyhořením, naopak mu poskytuje nadhled spojený s pochopením pro začátečníky. To měl v hojné míře profesor Frankenberg, zapálený pro embryologii a shovívavý k naší blbosti. Přidá-li se k tomu humor, je kombinace učitelských kvalit optimální.

„Koléégyně, můžete zůstat zavřená ve skříni, ale odpověďte na mé otázky“, zní v mé duši nezapomenutelně výrok profesora Hepnera, který podnikal nájezdy na praktika z patologické fyziologie, kde jeho nejčastější replikou bylo: „Správně, a teď mi řekněte, proč je tomu právě naopak...“ Za nejzdařilejší považuji dialog od zkoušky, v němž padla otázka, co je oligostenurie. To byla za mého mládí oligurie (tedy malý až minimální odtok moči) podmíněná stenózou (zúžením), často prostatickou, s typickým obrazem přeplněného močového